

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

В. Ю. Світлична

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З КУРСУ**

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»

**(для студентів 3 курсу денної і заочної форм навчання
напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» професійного
спрямування «Менеджмент організацій», спеціалізація
«Менеджмент готельно-курортного туристського сервісу»,
«Менеджмент організацій міського господарства»)**

**Харків
ХНАМГ
2012**

Світлична В. Ю. Методичні вказівки для практичних занять з курсу «Бухгалтерський облік» (для студентів 3 курсу денної і заочної форм навчання напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» професійного спрямування «Менеджмент організацій», спеціалізація «Менеджмент готельно-курортного туристського сервісу», «Менеджмент організацій міського господарства») / В. Ю. Світлична; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 59 с.

Методичні вказівки побудовані за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

Автор: В. Ю. Світлична

Рецензент: Т. В. Момот

Рекомендовано кафедрою обліку і аудиту,
протокол № 1 від «29» серпня 2011 р.

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»	5
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»	6
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 1 ДО ТЕМИ №1 «СУТНІСТЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЙОГО ПРИНЦИПИ Й ОБ'ЄКТИ. ФІНАНСОВИЙ, УПРАВЛІНСЬКИЙ І ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ»	7
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 2 ДО ТЕМИ №2 «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС»	11
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 3 ДО ТЕМИ №3 «ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ, РОЗРАХУНКОВИХ ТА КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПОКУПЦІЯМИ. ОБЛІК ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ»	15
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 4 ДО ТЕМИ №4 «ОБЛІК НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ».....	18
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 5 ДО ТЕМИ №5 «ОБЛІК СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ».....	22
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 6 ДО ТЕМИ №6 «ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ. ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ МАТЕРІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИХ ОСІБ. ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ. ОБЛІК ЗАПАСІВ, ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ТОВАРІВ У МІСЦЯХ ЗБЕРІГАННЯ»	24
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 7 ДО ТЕМИ №7 «ОБЛІК ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА РОЗРАХУНКІВ З ПЕРСОНАЛОМ. ОБЛІК ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ»	27
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 8 ДО ТЕМИ №8 «РОЗРАХУНКИ З БЮДЖЕТОМ ПО ПОДАТКАХ ТА ОBOB'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖАХ. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ІЗ БЮДЖЕТОМ. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ, РОЗРАХУНКІВ ІЗ БЮДЖЕТОМ ІЗ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ, ІЗ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК, ІЗ ПРИБУТКОВОГО ПОДАТКУ, З ІНШИХ ПОДАТКІВ І ПЛАТЕЖІВ»	30
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 9 ДО ТЕМИ №9 «ОБЛІК ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА. ОБЛІК ПОЗАВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ»	33
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 10 ДО ТЕМИ №10 «ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА КАЛЬКУЛЯЦІЯ. КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ. СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ. ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТІСТІ ПРОДУКЦІЇ»	35
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ 11 ДО ТЕМИ №11 «ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПО ЦЕНТРАХ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ»	38
СПИСОК ДЖЕРЕЛ	41
ДОДАТОК 1. ПЛАН РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ АКТИВІВ, КАПІТАЛУ, ЗOBOB'ЯЗАНЬ І ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ	45

ВСТУП

Бухгалтерський облік відіграє важливу роль в управлінні економікою. Інформаційний потік, що формується бухгалтерським обліком, дає можливість прогнозувати шляхи підвищення економічної діяльності.

Визначаючи роль бухгалтерського обліку, як галузі наукових знань, необхідно підкреслити, що він виступає важелем контролю за станом об'єктів управління, здійснення економічного аналізу та оцінки результатів господарювання. Саме бухгалтерський облік забезпечує керівників оперативною, якісною, об'єктивною і реальною інформацією для прийняття на її основі оперативних, тактичних та стратегічних рішень.

Професор Бутинець Ф. Ф., визначаючи важливість бухгалтерського обліку, підкреслює, що чим більше зрілим стає суспільство, чим успішніше воно застосовує методи ринкової економіки, тим більшу роль відіграє облік в його житті.

Отже, вивчення студентами принципів бухгалтерського обліку, методики обліку основних господарських операцій, порядку заповнення облікових реєстрів та форм фінансової звітності в сучасних умовах є актуальним.

Проблема підвищення ролі обліку в економічному розвитку, що вирішується наряду з іншими фінансово-економічними дисциплінами, несе в собі потенціал збільшення його здатності позитивно впливати на економічний розвиток на мікро-, макрорівнях та в глобалізаційних масштабах.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»

Дисципліна «Бухгалтерський облік» – одна із спеціальних базових дисциплін підготовки бакалаврів ВНЗ України.

Мета вивчення дисципліни полягає у: освоєнні студентами основ бухгалтерського обліку діяльності підприємств різних форм власності та видів діяльності; набуття практичних навичок документального оформлення господарських операцій, ведення облікових реєстрів, складання фінансової звітності.

Дисципліна «Бухгалтерський облік» за своїм змістом представлена наступними змістовими модулями:

Змістовий модуль 1. Організаційні засади, сутність і значення бухгалтерського обліку

1. Сутність бухгалтерського обліку, його принципи й об'єкти. Фінансовий, управлінський і податковий облік. Інформаційне забезпечення бухгалтерського обліку.

2. Бухгалтерський баланс.

Змістовий модуль 2. Фінансовий облік

1. Облік грошових коштів, розрахункових та кредитних операцій. Облік розрахунків з постачальниками та покупцями. Облік валютних операцій.

2. Облік необоротних активів.

3. Облік статутного капіталу.

4. Облік виробничих запасів. Облік та звітність матеріально відповідальних осіб. Облік готової продукції та її реалізації. Облік запасів, готової продукції та товарів у місцях зберігання.

5. Облік оплати праці та розрахунків з персоналом. Облік витрат на оплату праці.

6. Розрахунки з бюджетом по податках та обов'язкових платежах. Облік розрахунків із бюджетом. Організація обліку та звітності, розрахунків із

бюджетом із податку на додану вартість, із податку на прибуток, із прибуткового податку, з інших податків і платежів.

7. Облік витрат підприємства. Облік позавиробничих витрат.

Змістовий модуль 3. Управлінський облік

1. Ціноутворення та калькуляція. Калькулювання витрат. Собівартість продукції та її складові. Облік витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції.

2. Облік фінансових результатів по центрах відповідальності.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ЗА НАВЧАЛЬНОЮ ДИСЦИПЛІНОЮ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»

Практичне заняття є однією із форм навчального заняття, на якому викладач організовує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування завдяки індивідуальному виконанню студентом відповідно сформульованих завдань. Основна мета практичного заняття полягає в розширенні, поглибленні та деталізації теоретичних знань, отриманих студентами на лекціях, в процесі самостійної роботи, і спрямуванні їх на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, прищеплення вмінь і навичок, розвитку наукового мислення та усного мовлення студентів.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття враховуються при виставленні поточної модульної оцінки з даної навчальної дисципліни.

Детальний зміст кожного з практичних занять, з переліком вправ, питань для самоперевірки та літературних джерел до кожної з тем, – наведено далі.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №1 ДО ТЕМИ №1 «СУТНІСТЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ, ЙОГО ПРИНЦИПИ Й ОБ'ЄКТИ. ФІНАНСОВИЙ, УПРАВЛІНСЬКИЙ І ПОДАТКОВИЙ ОБЛІК. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ»

Мета заняття – придбання навичок аналітичної оцінки важливості застосування підприємствами інформаційних можливостей бухгалтерського обліку для прийняття управлінських рішень. Дослідження призначення, порядку будови та класифікаційних видів бухгалтерських рахунків. Вивчення послідовності складання бухгалтерських provedень.

Порядок виконання:

- ознайомитися з існуючими визначеннями поняття «бухгалтерський облік»;
- вивчити існуючі нормативно-правові акти, що регламентують порядок ведення бухгалтерського обліку підприємствами України. Дати оцінку нормативно-правовому полю бухгалтерського законодавства, визначити які риси йому притаманні (постійність та незмінність, або мінливість та непередбачуваність);
- проаналізувати основні принципи бухгалтерського обліку, навести класифікаційні види об'єктів бухгалтерського обліку;
- виявити принципові відмінності між видами діяльності підприємств;
- дослідити класифікаційні групи господарських засобів підприємства за складом і розміщенням та визначити порядок групування джерел їх формування;
- ознайомитися з елементами методу бухгалтерського обліку, проаналізувати їх тісний взаємозв'язок.

Завдання 1

Маємо перелік господарських засобів підприємства «Лія» та джерел їх формування:

- статутний капітал;
- заборгованість працівникам підприємства із заробітної плати;
- комп'ютери;
- програмне забезпечення;
- готова продукція;
- грошові кошти на поточному рахунку у банку;
- заборгованість постачальникам;
- короткострокові кредити банків;

- будівля гуртожитку;
- заборгованість бюджету за платежами.

Необхідно здійснити класифікацію господарських засобів (об'єктів бух гал-терського обліку) за складом і розміщенням, а також за джерелами їх формування.

Завдання 2

У табл. 1 наведено господарські засоби підприємства (об'єкти обліку) та групи їх класифікації.

Таблиця 1 – Господарські засоби підприємства та групи їх класифікації

Господарські засоби	Спосіб групування
а) витрати майбутніх періодів; б) доходи майбутніх періодів; в) необоротні активи; г) власний капітал, д) забезпечення майбутніх витрат и платежів; е) групи вибуття; ж) довгострокові зобов'язання з) поточні зобов'язання; і) оборотні активи.	1) Відносяться до класифікації господарських засобів за складом і розміщенням; 2) Відносяться до класифікації господарських засобів «За джерелами формування та цільовим розміщенням»

Необхідно, встановити відповідність між двома стовпцями табл.3. Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Завдання 3

Маємо активний рахунок «Каса». На початок звітної періоду залишок коштів у касі дорівнював 5 000 грн. Протягом звітної періоду у касі відбулося збільшення коштів на 30 000 грн. В той же час витрачено коштів із каси було у сумі 34 000 грн.

Необхідно:

- 1) Відобразити наведені вище дані на рахунку «Каса» (представивши його у вигляді Т-рахунку);
- 2) Визначити розмір залишку коштів у касі (кінцеве сальдо).

Завдання 4

Маємо пасивний рахунок «Статутний капітал». На початок звітної періоду залишок статутного капіталу дорівнював 800 000 грн. Протягом звітної періоду відбулося: збільшення капіталу на 160 000 грн. і одночасне його зменшення на 120 000 грн.

Необхідно:

- 1) Відобразити наведені вище дані на рахунку «Статутний капітал» (представивши його у вигляді Т-рахунку);
- 2) Визначити розмір залишку статутного капіталу (кінцеве сальдо).

Завдання 5

Відобразити перелічені операції за допомогою бухгалтерських проведення:

- маємо два рахунки: 30 «Каса» та 31 «Рахунки в банках». Обидва – активні рахунки. Відомо, що відбулася така господарська операція – отримано в касу з поточного рахунку в банку грошові кошти у розмірі 30 000 грн.;
- маємо два рахунки: 30 «Каса» та 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Обидва – активні рахунки. Відомо, що відбулася така господарська операція – повернуто до каси підзвітною особою невитрачений аванс;
- маємо два рахунки: 30 «Каса» та 372 «Розрахунки з підзвітними особами». Обидва – активні рахунки. Відомо, що відбулася така господарська операція – видано з каси підзвітній особі аванс;
- маємо два рахунки: 10 «Основні засоби» та 40 «Статутний капітал». Рахунок 10 – активний, рахунок 40 – пасивний. Відомо, що відбулася така господарська операція – на склад підприємства оприбутковано основні засоби (обладнання вартістю 200 000 грн.), внесені засновниками до статутного капіталу.

Завдання 6 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 6.1

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Рахунки бухгалтерського обліку мають вигляд двосторонньої таблиці:

- а) ліву сторону якої позначають терміном «актив»;
- б) праву сторону якої позначають терміном «пасив»;
- в) ліву сторону якої позначають терміном «кредит», а праву, відповідно, – «дебет»;
- г) ліву сторону якої позначають терміном «дебет»;
- д) праву сторону якої позначають терміном «кредит».

Тест-завдання 6.2

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Згідно зі способом _____ запису суму господарської операції записують у певному порядку двічі: за дебетом одного рахунку та кредитом – іншого».

Тест-завдання 6.3

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив.

Під бухгалтерським проведенням розуміють:

- а) систему обробки й підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів в процесі управління підприємством;

- б) облік, що вивчає й контролює масові суспільно-економічні й окремі типові явища й процеси;
- в) дію або подію, яка веде до змін у фінансовому стані підприємства;
- г) значення рахунку, який дебетується, і рахунку, який кредитується, а також суму даної операції.

Тест-завдання 6.4

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Зв'язок рахунків, який виникає в результаті відображення на них господарських операцій подвійним записом, називається _____ рахунків».

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. В чому полягає сутність, актуальність та роль бухгалтерського обліку. Перелічити завдання ведення бухгалтерського обліку.
2. Навести визначення господарської операції. Окреслити зміст оперативного, статистичного та бухгалтерського обліку як складових елементів господарського обліку підприємств.
3. Обґрунтувати сутність специфічних рис бухгалтерського обліку. Навести визначення «фінансовий облік», «управлінський облік» та «податковий облік».
4. Обґрунтувати правові основи регулювання, організації й ведення бухгалтерського обліку й складання фінансової звітності в Україні. Перелічити фактори, що впливають на організацію бухгалтерського обліку на підприємстві.
5. Визначити, що є предметом та об'єктом бухгалтерського обліку. Перелічити принципи бухгалтерського обліку.
6. Навести групи класифікації господарських засобів підприємства. Надати характеристику поділу господарських засобів за складом і розміщенням.
7. Охарактеризувати порядок групування джерел формування господарських засобів.
8. Розкрити сутність елементів методу бухгалтерського обліку, пояснити їх взаємозв'язок.
9. В чому полягає призначення рахунків бухгалтерського обліку. Чому бухгалтерські рахунки мають вигляд двосторонньої таблиці.
10. Чим зумовлений факт, що сторони рахунку носять назву «дебет» та «кредит».
11. Яким чином порядок визначення кінцевого сальдо за активним рахунком відрізняється від порядку визначення кінцевого сальдо за пасивним рахунком.
12. Розкрити зміст груп рахунків бухгалтерського обліку відповідно до різних ознак їх класифікації.
13. Перелічити відмінні риси позабалансових рахунків.
14. Обґрунтувати необхідність використання способу подвійного запису під час відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку.
15. Визначити основні моменти будови Плану рахунків бухгалтерського обліку.

Рекомендовані літературні джерела:

Основні: 1; 3; 7; 12; 19-22; 26-28; 35; 38; 41. *Додаткові:* 2-3; 10; 20-21; 24.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №2 ДО ТЕМИ №2 «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС»

Мета заняття – вивчення змісту та будови бухгалтерського балансу. Дослідження груп господарських операцій з позицій їх впливу на зміну статей бухгалтерського балансу.

Порядок виконання:

- ознайомитися із визначенням категорії «бухгалтерський баланс»;
- вивчити нормативно-правові акти, що регламентують порядок ведення, складання та подання бухгалтерського балансу підприємствами України;
- дослідити основні розділи активу та пасиву бухгалтерського балансу;
- проаналізувати принципове правило рівності активної та пасивної частини балансу. Пояснити закономірність формули балансового рівняння;
- ознайомитися із відмінностями між необоротними активами утримуваними для продажу, та групами вибуття;
- проаналізувати чотири типи господарських операцій, виходячи зі ступеня їх впливу на зміну активу й пасиву балансу.

Завдання 1

Відомо, що у підприємства «Тетта» інформація балансу представлена наступним переліком статей (табл. 2).

Таблиця 2 – Початковий баланс підприємства «Тетта»

Актив	Сума, тис. грн.	Пасив	Сума, тис. грн.
Основні засоби	690,0	Статутний капітал	810,0
Матеріали	150,0	Прибуток	50,0
Незавершене виробництво	24,0	Цільове фінансування	20,0
Каса	1,0	Кредити банків	30,0
Рахунки в банках	85,0	Кредиторська заборгованість поставальникам	40,0
Разом	950,0	Разом	950,0

Протягом місяця на підприємстві «Тетта» було здійснено наступні господарські операції: оприбутковано на склад підприємства матеріали, придбані у поставальників, на суму 50 тис. грн.

Необхідно:

- 1) визначити, зміну яких статей балансу підприємства дана господарська операція обумовила;
- 2) розрахувати зміни за відповідними статтями та побудувати форму балансу підприємства «Тетта» після здійсненої господарської операції;

3) визначити, до якого з чотирьох типів господарських операцій (виходячи зі ступеня їх впливу на баланс) можна віднести дану операцію.

Завдання 2

Підприємство «І-Тем» має наступний перелік статей балансу (табл. 3).

Таблиця 3 – Початковий баланс підприємства «І-Тем»

Актив	Сума, тис. грн.	Пасив	Сума, тис. грн.
Основні засоби	690,0	Статутний капітал	840,0
Матеріали	150,0	Прибуток	20,0
Незавершене виробництво	24,0	Кредити банків	360,0
Каса	16,0	Постачальники	40,0
Рахунки в банках	70,0	Цільове фінансування	20,0
Разом	950,0	Разом	950,0

Протягом місяця на підприємстві «І-Тем» було здійснено наступні господарські операції: зараховано на збільшення статутного капіталу прибуток у сумі 30 тис. грн.

Необхідно:

- 1) визначити, зміну яких статей балансу підприємства дана господарська операція обумовила;
- 2) розрахувати зміни за відповідними статтями та побудувати форму балансу підприємства «І-Тем» після здійсненої господарської операції;
- 3) визначити, до якого з чотирьох типів господарських операцій (виходячи зі ступеня їх впливу на баланс) можна віднести дану операцію.

Завдання 3

Виходячи з наведеного нижче переліку господарських операцій, необхідно визначити, до якого з чотирьох типів господарських операцій (виходячи зі ступеня їх впливу на баланс) можна віднести дані операції:

- на склад надійшли товари;
- нараховано заробітну плату працівникам підприємства;
- зараховано на поточний рахунок кредит банку;
- надійшли грошові кошти на поточний рахунок від дебіторів;
- перераховано з поточного рахунку грошові кошти для погашення заборгованості за раніше одержаним кредитом;
- оприбутковано у касу грошові кошти з поточного рахунку в банку.

Завдання 4 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 4.1

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 2, 4, 6	якщо правильне тільки 2, 3, 4, 5	якщо правильне тільки 2, 3, 5, 6	якщо правильне тільки 1, 2, 4, 5	якщо усе правильне

До основних типів господарських операцій за ступенем їх впливу на зміну активу та пасиву балансу відносяться:

1. Третій тип: збільшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу збільшується.
2. Перший тип: зміна статей активу балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється.
3. Перший тип: зміна статей активу балансу; загальний підсумок балансу при цьому збільшується.
4. Другий тип: зміна статей пасиву балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється.
5. Третій тип: збільшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу зменшується.
6. Четвертий тип: зменшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу зменшується.

Тест-завдання 4.2

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

Група «А»:	Група «Б»:
а) зменшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу зменшується;	1) Є операціями першого типу;
б) зміна статей пасиву балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється;	2) Є операціями другого типу;
в) зміна статей активу балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється;	3) Є операціями третього типу;
г) збільшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу збільшується.	4) Є операціями четвертого типу.

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 4.3

Необхідно доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Зміст основних типів господарських операцій за ступенем їх впливу на зміну активу та пасиву балансу: _____ тип – зміна статей активу балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється; _____ тип – зменшення статей активу та пасиву; загальний підсумок балансу зменшується; _____ тип – збільшення статей активу та пасиву; загальний підсумок

балансу збільшується; _____ тип – зміна статей пасиву балансу; загальний підсумок балансу при цьому не змінюється».

Питання для самоперевірки знань:

1. Перелічити нормативні акти, що регламентують зміст й форму будови балансу, а також загальні вимоги до визначення його статей.
2. Сформулювати поняття «Баланс», «актив», «пасив», «стаття», «розділ».
3. В чому полягає схематична будова балансу підприємства. Пояснити рівність активу та пасиву балансу як обов'язкову умову його складання.
4. Визначити основні бухгалтерські категорії: «необоротні активи», «необоротні активи», «витрати майбутніх періодів», «групи вибуття», «власний капітал», «забезпечення майбутніх витрат і платежів», «довгострокові зобов'язання», «поточні зобов'язання», «доходи майбутніх періодів».
5. Навести принципові відмінності між оборотними активами утримуваними для продажу, та групами вибуття.
6. Перелічити основні типові зміни в балансі, обумовлених господарськими операціями.

Рекомендовані літературні джерела

Основні: 1; 7; 8; 12; 15; 19-20; 26; 32; 36. *Додаткові:* 5; 7; 8; 12; 18; 20-21; 23.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №3 ДО ТЕМИ №3 «ОБЛІК ГРОШОВИХ КОШТІВ, РОЗРАХУНКОВИХ ТА КРЕДИТНИХ ОПЕРАЦІЙ. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПОКУПЦЯМИ. ОБЛІК ВАЛЮТНИХ ОПЕРАЦІЙ»

Мета заняття – ознайомлення із порядком обліку та документального оформлення руху грошових коштів. Вивчення змісту розрахункових операцій, та механізму обліку дебіторської заборгованості підприємства.

Порядок виконання:

- вивчити визначення термінів «касові операції», «ліміт залишку готівки в касі»;
- проаналізувати основні вимоги до організації розрахунків готівкою;
- з'ясувати принципові аспекти документального оформлення касових операцій;
- визначити характерні риси порядку обліку грошови коштів підприємства;
- дослідити організаційні засади обліку операцій на поточному рахунку підприємства та інших банківських рахунках;
- розглянути види розрахункових документів, якими супроводжуються банківські операції;
- проаналізувати приклади бухгалтерських проведеннь за рахунком 31 «Рахунки в банках»;
- сфокусувати увагу на визначенні, класифікації та особливостях обліку дебіторської заборгованості;
- з'ясувати, яким чином використовується метод створення резерву сумнівних боргів для обліку безнадійної заборгованості, пов'язаної з реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг).

Завдання 1

Підприємством було реалізовано товарів на 6 000 грн. на умовах комерційного (товарного) кредиту. Від покупця було отримано вексель номінальною вартістю 6 000 грн. за ставкою 20% (16,67% + 3,33% ПДВ) на рік (із щомісячним нарахуванням) і строком на 90 днів. Розрахувати суму відсотка за таким векселем, а також відобразити послідовність відображення векселя до моменту погашення в бухгалтерському обліку підприємства.

Завдання 2

Підприємство «Нетів» орендує приміщення для офісу. Згідно з договором орендна плата за місяць становить 1 200 грн. (у тому числі ПДВ – 200 грн.). 01.06.2010р. авансом була сплачена орендна плата за 3 місяці. Проаналізувати, яким чином підприємство «Нетів» буде відображати у бухгалтерському обліку такий особливий вид дебіторської заборгованості як витрати майбутніх періодів.

Завдання 3

На кінець 2009р. підприємством «Темп» були розраховані коефіцієнти сумнівності по групах непогашення і було створено резерв у розмірі 5 000 тис. грн. Протягом року було списано безнадійних боргів на суму 4 500 тис. грн. Станом на 31.12.2010р. підприємством «Темп» має поточну дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги у сумі 41 100 тис. грн. Необхідно розрахувати суму резерву сумнівних боргів на 31.12.2010р. на основі класифікації дебіторської заборгованості, а також відобразити у бухгалтерському обліку формування резерву сумнівних боргів.

Завдання 4 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 4.1

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «_____ – це приміщення або місце здійснення розрахунків готівкою, а також приймання, видачі, зберігання наявних коштів, інших цінностей і касових документів».

Тест-завдання 4.2

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Характеристика рахунку 30 «Каса»:

- а) облік операцій у валюті в перерахуванні на національну валюту ведеться по кожному вид валюті окремо;
- б) має субрахунки: 301 «Каса в національній валюті та 302 «Каса в іноземній валюті»;
- в) має субрахунки: 501 «Каса в національній валюті та 502 «Каса в іноземній валюті»;
- г) надходження коштів у касу підприємства відображається за дебетом даного рахунку, а видача грошової готівки з каси підприємства відображається за кредитом даного рахунку;
- д) використовується для узагальнення інформації про наявність і рух коштів у касі;
- е) надходження коштів у касу підприємства відображається за кредитом даного рахунку, а видача грошової готівки з каси підприємства відображається за дебетом даного рахунку.

Тест-завдання 4.3

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «_____ заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату».

Тест-завдання 4.4

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «_____ дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості фізичних і юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена після 12 місяців з дати балансу».

Тест-завдання 4.5

Зробіть правильний вибір із запропонованих альтернатив.

Сумнівна дебіторська заборгованість – це:

- а) сума дебіторської заборгованості фізичних і юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена після 12 місяців з дати балансу;
- б) різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах;
- в) дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги щодо якої існує непевність її погашення боржником;
- г) сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу, або буде погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

Тест-завдання 4.6

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «Дебіторська заборгованість, щодо якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якої пройшов строк позовної давнини, називається _____ дебіторською заборгованістю».

Питання для самоперевірки знань:

1. В чому полягає порядок обліку касових операцій.
2. Охарактеризувати особливості будови рахунку 30 «Каса», як основного джерела узагальнення інформації про наявність і рух коштів у касі підприємства.
3. Сформулювати основні етапи документального оформлення касових операцій.
4. Розкрити питання обліку інших коштів, та порядку обліку грошових документів й коштів в дорозі на рахунку 33 «Інші кошти».
5. Визначити організацію обліку коштів на рахунках у банках. В чому полягають організаційні засади відкриття банками рахунків підприємств.
6. Розкрити методичні засади обліку дебіторської заборгованості. Яким чином визначається чиста реалізаційна вартість дебіторської заборгованості. Сформулювати поняття резерву сумнівних боргів.

Рекомендовані літературні джерела

Основні: 3; 8; 10; 13-14; 19; 21; 26-29; 31-34. *Додаткові:* 1; 4; 6; 8-9; 13-16; 17; 19; 22; 24..

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №4 ДО ТЕМИ №4 «ОБЛІК НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ»

Мета заняття – вивчення порядку обліку основних засобів підприємства. Дослідження особливостей нарахування амортизації основних засобів та порядку документування операцій з ними.

Порядок виконання:

- вивчити групи необоротних активів підприємства згідно із класифікацією П(С)БО № 7 «Основні засоби»;
- проаналізувати визначення термінів «основні засоби», «група основних засобів» та «об'єкт основних засобів»;
- проаналізувати тотожність або відмінність категорій «основні фонди» та «основні засоби»;
- дослідити класифікаційні ознаки групування основних засобів;
- проаналізувати групування основних засобів підприємства згідно із вимогами Податкового Кодексу України;
- виявити принципові аспекти застосування того або іншого виду оцінки основних засобів;
- ознайомитися із основними аспектами синтетичного та аналітичного обліку основних засобів;
- розглянути порядок документування операцій з основними засобами;
- дослідити характерні риси механізму нарахування амортизації основних засобів.

Завдання 1

Відомо, що підприємство «Елім» придбало офісні меблі вартістю 4 800 грн.(у т. ч. ПДВ). Крім того, були сплачені витрати з доставки меблів у сумі 360 грн. (у т.ч. ПДВ) і витрати на складання та встановлення меблів у сумі 250 грн.

Використовуючи вищенаведені дані, відобразити господарські операції із придбання основних засобів за грошові кошти на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 2

Підприємство безоплатно отримало верстат, справедлива вартість якого на дату отримання становила 3 000 грн. Витрати підприємства на транспортування та монтаж отриманого верстата склали 400 грн. (без ПДВ).

Необхідно відобразити господарські операції із безоплатного отримання основних засобів на рахунках бухгалтерського обліку. Зосередити увагу на порядку визначення первісної вартості таким чином отриманих основних засобів.

Завдання 3

При створенні підприємства «Конт» одним із засновників як внесок до статутного фонду (за узгодженням усіх засновників) була внесена виробнича лінія справедливою вартістю 11 000 грн., витрати на доставку і монтаж якої склали 1 200 грн. (у т.ч. ПДВ).

Необхідно проаналізувати порядок оцінки отриманих основних засобів, якості внеску до статутного фонду. Відобразити господарські операції з основними засобами на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 4

Підприємство «Аква» придбало виробничого устаткування початковою вартістю 330 000 грн. Загальний розрахунковий обсяг виробництва визначений підприємством у розмірі 1 600 000 од. Ліквідаційна вартість устаткування після його експлуатації за попередньою оцінкою може скласти 10 000 грн. Очікуваний термін корисного використання складає 4 роки.

Розглянути на даному прикладі порядок застосування різних методів нарахування амортизації.

Завдання 5

Маємо наступну інформацію про вантажний автомобіль автотранспортного підприємства «АТП-7755». Відомо, що за даними бухгалтерського обліку підприємства: первісна вартість даного автомобіля – 10 000 грн.; очікуваний строк служби – 5 років. Ліквідаційна вартість автомобіля (у вигляді матеріалів) – 1000 грн.

Необхідно проаналізувати порядок застосування різних методів нарахування амортизації для даного вантажного автомобіля.

Завдання 6

На балансі підприємства «Рона» знаходиться верстат первісною вартістю 17 300 грн., накопичений знос 5 600 грн. Підприємство прийняло рішення продати даний верстат за грошові кошти. Договірна вартість – 18 000 грн. Перша подія – відвантаження основних засобів.

Необхідно проаналізувати порядок оцінки вибуття основних засобів та відобразити відповідні бухгалтерські проведення.

Завдання 7

На балансі підприємства «Мірав» знаходиться об'єкт основних засобів, у відношенні якого підприємство прийняло рішення про уцінку. Переоцінка об'єкту здійснюється уперше. Відомо, що: первісна вартість об'єкту основних засобів – 10 000 грн.; сума зносу об'єкту основних засобів – 2 000 грн.; справедлива вартість об'єкту основних засобів за даними здійсненої переоцінки – 6 000 грн.

Обґрунтуйте порядок розрахунку суми переоцінки (уцінки), результати її проведення та послідовність відображення на рахунках бухгалтерського обліку.

Завдання 8 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 8.1

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Основні засоби – це матеріальні активи:

- а) які підприємство утримує з метою тільки їх продажу або здійснення фінансових операцій;
- б) очікуваний строк використання яких менше одного року;
- в) очікуваний строк використання яких менше двох років;
- г) які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва (постачання товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій);
- д) очікуваний строк використання яких більш одного року.

Тест-завдання 8.2

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ основні фонди функціонують у сфері матеріального виробництва та переносять свою _____ на продукцію, що виготовляється, частинами, поступово піддаючись зносу. До _____ основних фондів відносяться будинки й споруди, такі як житлові будинки, дитячі й спортивні заклади, що функціонують з метою задоволення культурно-побутових потреб персоналу підприємства».

Тест-завдання 8.3

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Видами оцінки основних фондів підприємства виступають: _____ оцінка, що визначається в момент введення основних фондів у експлуатацію, і включає витрати на придбання, транспортування та монтаж. _____ оцінка

застосовується при визначенні вартості об'єкта основних фондів у сучасних умовах, і розраховується за допомогою індексування (з використанням індексу інфляції). _____ оцінка здійснюється з метою визначення розміру коштів, які підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) об'єкта основних фондів після закінчення терміну його корисного використання. _____ оцінка – відображає реальну вартість об'єкта основних фондів на даний момент часу та на даному ринку».

Тест-завдання 8.4

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 2, 4, 6	якщо правильне тільки 1, 3, 4, 5	якщо правильне тільки 1, 3, 5, 6	якщо правильне тільки 2, 4, 5, 6	якщо усе правильне

До методів нарахування амортизації основних фондів відносяться:

1. Кумулятивний метод.
2. Метод групування.
3. Метод прискореного зниження залишкової вартості.
4. Строковий метод та метод завищення.
5. Виробничий метод
6. Прямолінійний метод та метод зниження залишкової вартості.

Питання для самоперевірки знань:

1. Обґрунтувати порядок класифікації необоротних активів. Сформулювати сутність категорії «основні засоби».
2. Розкрити порядок групування основних засобів. Дати характеристику кожній з класифікаційній груп основних засобів.
3. Методи оцінки основних засобів: пояснити особливості застосування в залежності від типу операцій з основними засобами.
4. Охарактеризувати порядок будови рахунку 10 «Основні засоби». Навести приклади типових бухгалтерських проведення з обліку основних засобів.
5. Перелічити типові форми документів, що використовуються для документального оформлення операцій з основними засобами
6. Амортизація і знос основних засобів: пояснити відмінність між двома термінами. Розкрити сутність методів нарахування амортизації основних засобів.

Рекомендовані літературні джерела:

Основні: 2-3; 12; 19; 22-23; 25-30; 37; 41. Додаткові: 9; 12-13; 17; 21.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №5 ДО ТЕМИ №5 «ОБЛІК СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ»

Мета заняття – дослідження існуючого порядку обліку капіталу та його складових.

Порядок виконання:

- дослідити критерії визнання власного капіталу підприємства;
- ознайомитися із класифікаційними видами власного капіталу;
- вивчити послідовність дій із оцінки власного капіталу;
- з'ясувати механізм відображення операцій з капіталом у бухгалтерському обліку;
- визначити порядок облік нерозподіленого прибутку (непокритих збитків) та цільового фінансування.

Завдання 1

Маємо наступні дані про фінансові результати діяльності ЗАТ «Світ» та використання його прибутку за період три роки з початку свого утворення (табл. 4).

Таблиця 4 – Інформація про фінансові результати діяльності підприємства та використання його прибутку

Рік	Фінансовий результат	Вилучення з прибутку:	
		відрахування у резервний капітал	сплата дивідендів
1-й рік	збиток 30 000 грн.	0	0
2-й рік	прибуток 50 000 грн.	5 000 грн.	0
3-й рік	прибуток 100 000 грн.	0	40 000 грн.

Визначити розмір такого елемента власного капіталу, як нерозподілений прибуток за результатами діяльності ЗАТ «Світ» за 3 роки.

Завдання 2

Відома наступна інформація про операції з власним капіталом підприємства ВАТ «Обрій». Статутом ВАТ «Обрій» передбачено, що відрахування до резервного капіталу здійснюються щорічно в сумі 5% від чистого прибутку до досягнення загальної суми 25% від статутного капіталу. Статутний капітал ВАТ «Обрій» становить 60 тис. грн. Прибуток у перший рік діяльності становив 400 тис. грн.

Необхідно розрахувати обсяг резервного капіталу ВАТ «Обрій».

Завдання 3

Справедлива вартість безоплатно одержаних необоротних активів (наприклад, благодійних внесків, отриманих необоротних активів тощо) становить 4 000 грн.

Пояснити, яким чином дана операція з безоплатного одержання необоротних активів в бухгалтерському обліку буде відображається. З'ясувати особливості нарахування амортизації по безоплатно одержаних активах.

Завдання 4 – *Дати відповідь на наступне тест-завдання*

Тест-завдання 4.1

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Елементами власного капіталу, які розкриваються у Звіті про власний капітал та у Балансі, виступають:

- а) акціонерний капітал та емісійний капітал;
- б) статутний капітал, пайовий капітал, додатковий вкладений капітал;
- в) надзвичайний капітал;
- г) інший додатковий капітал;
- д) резервний капітал, нерозподілений прибуток, неоплачений капітал та вилучений капітал.

Питання для самоперевірки знань:

1. Сформулювати відомі підходи до визначення власного капіталу.
2. Окреслити основні моменти порядку класифікації власного капіталу.
3. В чому полягає суть правил оцінки елементів капіталу.
4. Проаналізувати порядок відображення у бухгалтерському обліку операцій з капіталом.
5. Розкрити засади обліку нерозподіленого прибутку (непокритих збитків).
6. Навести характеристику обліку цільового фінансування.

Рекомендовані літературні джерела

Основні: 7; 11; 15; 22; 26; 28; 30; 36. *Додаткові:* 1; 4; 16; 18; 22; 24.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №6 ДО ТЕМИ №6 «ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ. ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ МАТЕРІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНИХ ОСІБ. ОБЛІК ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ. ОБЛІК ЗАПАСІВ, ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ТОВАРІВ У МІСЦЯХ ЗБЕРІГАННЯ»

Мета заняття – дослідження загальної характеристики та методів оцінки руху запасів підприємства. Вивчення документального оформлення операцій з руху запасів, а також їх синтетичного обліку.

Порядок виконання:

- вивчити основи нормативного регулювання порядку обліку виробничих запасів підприємства;
- проаналізувати сутність терміну «запаси» та його складу у бухгалтерському обліку
- дослідити методи оцінки запасів (при надходженні; при вибутті та на дату балансу);
- вивчити основні первинні документи з обліку руху запасів на підприємствах;
- розглянути порядок синтетичного обліку виробничих запасів;
- з'ясувати методичні аспекти обліку готової продукції.

Завдання 1

Відомі наступні вихідні дані про рух товару «А» підприємства «Еніо» за місяць (табл. 5).

Таблиця 5 – Дані про рух товару «А» підприємства

Дата	Показник	Кількість одиниць	Ціна за одиницю, грн.
01.03.2010р.	залишок на початок місяця	15	10
14.03.2010р.	придбано	15	12
17.03.2010р.	продано	10	20
24.03.2010р.	придбано	17	13
29.03.2010р.	продано	12	20

Використовуючи існуючі методи оцінки вибуття запасів визначити собівартість товару «А».

Завдання 2

Маємо наступну інформацію про обсяги запасів підприємства «Геліос» (табл. 6).

Таблиця 6 – Інформація про обсяги запасів підприємства

Обсяги запасів	Кількість одиниць, шт.	Ціна за одиницю, грн	Вартість, грн.
Залишок на 01.01.2010р.	300	30,0	9 000,0
Придбано: 10.01.2010р.	100	31,00	3100,00
15.01.2010р.	200	35,0	7 000,00
20.01.2010р.	400	38,0	15 200,0
Усього придбано	700	–	25 300,0
Реалізовано 12.01.2010р.	200	–	–
25.01.2010р.	500	–	–
Залишок на 01.02.2010р.	300	–	–

Проаналізувати зміни собівартості реалізації за таких методів оцінки вибуття запасів, як середньозваженої собівартості та ФІФО.

Завдання 3

На балансі підприємства «Пава» маєтся товар «А», первісна вартість якого 15 000 грн., та товар «В», первісна вартість якого 2 000 грн. Наприкінці року керівництвом підприємства прийнято рішення про переоцінку цих товарів.

Виходячи з умов завдання розрахувати підсумковий результат переоцінки товарів «А» та «В», а також здійснити відображення операцій на рахунках бухгалтерського обліку. Обґрунтувати послідовність вирішення.

Завдання 4

На складі підприємства «Авант» виявлено нестача товару внаслідок факту розкрадання. За результатами інвентаризації встановлено, що викрадено товару на суму 6 000 грн. (у т.ч. ПДВ 1 000 грн.)

Відобразити в бухгалтерському обліку суму збитку від розкрадання товару. Обґрунтувати послідовність етапів рішення завдання.

Завдання 5 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 5.1

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

Група «А»:	Група «Б»:
а) активи, які утримуються для подальшого продажу в умовах звичайної господарської діяльності, а також перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;	1) Представ-ляють собою запаси;
б) активи, які є продуктом матеріального виробництва, повністю завершені обробкою (переробкою, комплектацією) і які перебувають у стадії повної готовності до реалізації;	2) Не характери-зують термін «запаси».
в) активи, які утримуються для споживання під час виробництва продукції (виконання робіт, надання послуг), а також управління підприємством.	

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 5.2

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 3, 5	якщо правильне тільки 1, 2, 4	якщо правильне тільки 3, 5, 6	якщо правильне тільки 2, 4, 6	якщо усе правильне

Готова продукція – це запаси, які:

1. Є продуктом матеріального виробництва.
2. Здатні давати сільськогосподарську продукцію й/або додаткові біологічні активи, які приносять економічні вигоди протягом періоду, який не перевищує 12 місяців.
3. Повністю завершені обробкою (переробкою, комплектацією).
4. У виробництві не споживаються, але використовуються під час виробництва або переробки основних матеріалів для досягнення певної виробничої мети.
5. Перебувають у стадії повної готовності до реалізації.

Питання для самоперевірки знань:

1. Визначити сутність, порядок класифікації запасів підприємства.
2. Дати характеристику методам оцінки запасів. Які саме відмінності та специфічні риси методів оцінки вибуття запасів можна назвати.
3. Проаналізувати порядок документального оформлення руху запасів.
4. Розкрити порядок синтетичного і аналітичного обліку виробничих запасів.
5. Перелічити основні риси обліку товарів.

Рекомендовані літературні джерела

Основні: 3; 8; 13; 24; 31; 36. *Додаткові:* 4; 6; 8-9; 12; 16; 21; 18; 20; 23.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №7 ДО ТЕМИ №7 «ОБЛІК ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА РОЗРАХУНКІВ З ПЕРСОНАЛОМ. ОБЛІК ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ»

Мета заняття – аналіз змісту терміну «заробітна плата», її видів та форм. Вивчення організаційних аспектів синтетичного обліку праці та порядок обліку витрат на оплату праці.

Порядок виконання:

- дослідити зміст поняття «заробітна плата»;
- вивчити види заробітної плати;
- проаналізувати перелік нарахувань та утримань із заробітної плати. З'ясувати відмінність між ними;
- дослідити характерні риси обов'язкових та здійснюваних з ініціативи підприємства утримань із заробітної плати;
- вивчити механізм обліку операцій із заробітною платою;
- дослідити перелік первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку з обліку операцій із заробітною платою.

Завдання 1 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 1.1

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

Група «А»:	Група «Б»:
а) винагорода, обчислена у не грошовому вираженні, яку не за трудовим договором власник виплачує працівникові за виконану ним роботу;	1) Представляє собою заробітну плату;
б) винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.	2) Не є заробітною платою.

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 1.2

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «Фонд оплати праці складається з фонду _____ заробітної плати, фонду _____ заробітної плати та інших заохочувальних і компенсаційних виплат».

Тест-завдання 1.3

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Основна заробітна плата – це:

- а) винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці;

- б) винагорода за виконану роботу, яка встановлюється самостійно кожним підприємством у вигляді натуральних виплат;
- в) заохочувальні і компенсаційні виплати персоналу підприємства;
- г) інші виплати при звільненні, по закінченню трудової діяльності працівникам;
- д) винагорода, яка встановлюється у вигляді тарифних ставок і окладів.

Тест-завдання 1.4

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Додаткова заробітна плата – представляє собою:

- а) винагороду за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норм часу, посадових обов'язків тощо);
- б) винагороду за працю понад установлені норми, за трудові успіхи, а також за особливі умови праці;
- в) винагороду, що встановлюється у вигляді тарифних ставок і окладів;
- г) включає в себе доплати, надбавки, гарантійні й компенсаційні виплати; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій;
- д) винагороду, що включає в себе інші виплати при звільненні, по закінченню трудової діяльності працівникам.

Тест-завдання 1.5

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Сутність інших заохочувальних й компенсаційних виплат:

- а) це винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи, а також за особливі умови праці;
- б) це винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці;
- в) представляють собою виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії по спеціальних системах і положенням, компенсаційні й інші грошові й матеріальні виплати;
- г) встановлюються підприємством самостійно, виходячи з виробничих задач та фінансових можливостей;
- д) встановлюються у вигляді тарифних ставок і окладів.

Тест-завдання 1.6

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «_____ плата являє собою законодавчо встановлений розмір заробітної плати, нижче якого не може вироблятися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт)».

Тест-завдання 1.7

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «Суми, які підприємство розраховує виходячи із суми витрат на оплату праці й самостійно перераховує в соціальні фонди носять назву _____ на заробітну плату. Відрахування, які утримуються підприємствами із заробітної плати кожного працівника й перераховуються в бюджет і соціальні фонди, називаються _____ із заробітної плати».

Питання для самоперевірки знань:

1. Дати визначення термінам «заробітна плата», «мінімальна заробітна плата», «система оплати праці» та «тарифна система оплати праці».
2. Перелічити види нарахувань та утримань із заробітної плати.
3. Навести рахунки бухгалтерського обліку, що призначені для відображення нарахувань та утримань із заробітної плати.
4. Перелічити первинні документи та реєстри бухгалтерського обліку з обліку операцій із заробітною платою.
5. Окреслити особливості синтетичного обліку праці та його оплати на підприємствах.

Рекомендовані літературні джерела

Основні: 4-6; 8; 18; 21; 26-27; 32; 36. *Додаткові:* 5; 9; 12; 16; 24.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №8 ДО ТЕМИ №8 «РОЗРАХУНКИ З БЮДЖЕТОМ ПО ПОДАТКАХ ТА ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖАХ. ОБЛІК РОЗРАХУНКІВ ІЗ БЮДЖЕТОМ. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ, РОЗРАХУНКІВ ІЗ БЮДЖЕТОМ ІЗ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ, ІЗ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК, ІЗ ПРИБУТКОВОГО ПОДАТКУ, З ІНШИХ ПОДАТКІВ І ПЛАТЕЖІВ»

Мета заняття – вивчення методичних аспектів організації розрахунків підприємства по податках і зборам.

Порядок виконання:

- ознайомлення із змістом термінів «податок», «збір»;
- аналіз порядку обліку розрахунків з бюджетом із використанням рахунку 64 «Розрахунки по податках і платежам»;
- дослідження основних моментів обліку податку на додану вартість;
- визначення сутності та призначення, порядку бухгалтерського обліку податку на прибуток;
- аналіз основних етапів, специфічних рис та особливостей нарахування та справляння податку на доходи фізичних осіб (прибуткового податку).

Завдання 1

Маємо наступні дані про оплату праці підприємства «Насіння».

Відповідно до штатного розкладу і первинних документів із нарахування заробітної плати персоналу підприємства у грудні 2010р. нараховано наступний розмір заробітної плати (цифри – умовні): директор підприємства «Насіння» – 2 500 грн., заступник директора – 1 900 грн., головний бухгалтер – 1 650 грн., бухгалтер – 1 300 грн.

Необхідно визначити розміри утримань із заробітної плати (податок з доходів фізичних осіб, єдиний соціальний внесок, що утримується з доходу). А також на рахунках бухгалтерського обліку відобразити порядок їх обліку.

Завдання 2 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 2.1

Використовуючи наведені нижче дані, навести вирішення тест-завдання.

Маємо два рахунки: 30 «Каса» та 661 «Розрахунки за заробітною платою». Рахунок 30 – за своїм типом активний, рахунок 661 – пасивний. Яким чином можна відобразити на даних рахунках за допомогою бухгалтерського проведення наступну господарську операцію: з каси видано заробітну плату персоналу підприємства.

Тест-завдання 2.2

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 2, 4	якщо правильне тільки 1, 4	якщо правильне тільки 1, 3	якщо правильне тільки 1, 2	якщо усе правильне

Заробітна плата – це:

1. Виплати при звільненні, виплати по закінченню трудової діяльності, інші виплати працівникам.
2. Винагорода, обчислена, як правило, у грошовому вираженні.
3. Винагорода, обчислена у не грошовому вираженні, яку не за трудовим договором власник виплачує працівникові за виконану ним роботу.
4. Винагорода, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівникові за виконану ним роботу.

Тест-завдання 2.3

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «Фонд оплати праці складається з фонду _____ заробітної плати, фонду _____ заробітної плати та інших заохочувальних і компенсаційних виплат».

Тест-завдання 2.4

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Основна заробітна плата – це:

- а) винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці;
- б) винагорода за виконану роботу, яка встановлюється самостійно кожним підприємством у вигляді натуральних виплат;
- в) заохочувальні і компенсаційні виплати персоналу підприємства;
- г) інші виплати при звільненні, по закінченню трудової діяльності працівникам;
- д) винагорода, яка встановлюється у вигляді тарифних ставок і окладів.

Тест-завдання 2.5

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Додаткова заробітна плата – представляє собою:

- а) винагороду за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці (норм часу, посадових обов'язків тощо);
- б) винагороду за працю понад установлені норми, за трудові успіхи, а також за особливі умови праці;
- в) винагороду, що встановлюється у вигляді тарифних ставок і окладів;
- г) включає в себе доплати, надбавки, гарантійні й компенсаційні виплати; премії, пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій;

д) винагороду, що включає в себе інші виплати при звільненні, по закінченню трудової діяльності працівникам.

Тест-завдання 2.6

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

Зміст інших заохочувальних й компенсаційних виплат.

Група «А»:	Група «Б»:
а) винагорода за працю понад установлені норми, за трудові успіхи, а також за особливі умови праці;	1) Представляють собою інші заохочувальні й компенсаційні виплати;
б) виплати у формі винагород за підсумками роботи за рік, премії по спеціальних системах і положенням, компенсаційні й інші грошові й матеріальні виплати, які встановлюються підприємством самостійно, виходячи з виробничих задач та фінансових можливостей.	2) Не є іншими заохочувальними й компенсаційними виплатами.

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 2.7

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«_____ плата являє собою законодавчо встановлений розмір заробітної плати, нижче якого не може вироблятися оплата за виконану працівником місячну, погодинну норму праці (обсяг робіт)».

Тест-завдання 2.8

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку:

«Суми, які підприємство розраховує виходячи із суми витрат на оплату праці й самостійно перераховує в соціальні фонди носять назву _____ на заробітну плату. Відрахування, які утримуються підприємствами із заробітної плати кожного працівника й перераховуються в бюджет і соціальні фонди, називаються _____ із заробітної плати».

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. Сутність, призначення і роль механізму розрахунків з бюджетом в діяльності підприємств.
2. Навести визначення термінів «податки» і «збори». В чому полягає їх відмінність.
3. Охарактеризувати рахунок 64, який використовується для узагальнення інформації про розрахунки з бюджетом.
4. Яким чином вітчизняні підприємства будують аналітичний облік розрахунків по податках і платежам.
5. ПДВ: сутність та призначення. Порядок обліку на рахунках.
6. Розкрити основні нормативні вимоги до формування в бухгалтерському обліку інформації про податок на прибуток і її розкриття у фінансовій звітності.
7. Розкрити сутність категорій «обліковий прибуток (збиток)», «податковий прибуток (збиток)», «валовий дохід» і «валові витрати виробництва».
8. Окреслити основні моменти розрахунку і сплати до бюджету прибуткового податку.

Рекомендовані літературні джерела:

Основні: 1; 4; 6-7; 18; 27; 32; 36. Додаткові: 4-5; 7-8; 13; 20; 22; 24.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №9 ДО ТЕМИ №9 «ОБЛІК ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА. ОБЛІК ПОЗАВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ»

Мета заняття – висвітлення організаційних аспектів та принципів визнання, класифікації та обліку витрат діяльності.

Порядок виконання:

- вивчити зміст категорій «витрати» та «затрати»;
- дослідити умови визнання витрат;
- ознайомитися із класифікаційними ознаками групування витрат діяльності підприємства;
- вивчити порядок класифікації витрат за економічними елементами;
- розглянути рахунки бухгалтерського обліку, призначені для відображення елементів витрат;
- з'ясувати необхідність застосування групування витрат за статтями калькуляції;
- розкрити механізм розподілу змінних та постійних загальновиробничих витрат;
- вивчити порядок відображення на рахунках бухгалтерського обліку розподілу загальновиробничих витрат;
- сфокусувати увагу на витратах від інвестиційної, фінансової діяльності.

Завдання 1

Допоміжний підрозділ підприємства «Стальконструкція» – електроцех виробляє електроенергію, яка використовується як у виробничому процесі, так і для невиробничих цілей. У грудні 2010 року витрати цього підрозділу на виробництво електроенергії становили 15 600 грн. Відповідно до показників вимірювальних приладів електроенергія була спожита у такій пропорції: 70% – виробництвом, 20% – на адміністративні цілі, 10% – відділом збуту.

Проаналізувати порядок відображення витрат допоміжних виробництв в бухгалтерському обліку.

Завдання 2

Розподілити наведені нижче витрати багатопродуктового підприємства за звітний період за зазначеними класифікаційними групами. Розподіляючи витрати, зважати на те, що до виробничих належать витрати в межах виробничих підрозділів (цехів). Решта витрат вважаються невиробничими (адміністративними і на збут продукції).

Група «А»:	Група «Б»:
а) основні матеріали;	1) Відносяться до виробничих витрат;
б) допоміжні матеріали (для виготовлення продукції: фарби, лаки, кріпильні вироби);	2) Відносяться до не виробничих витрат;
в) допоміжні матеріали (для обслуговування устаткування (мастило, охолоджувальні речовини);	3) Відносяться до прямих витрат;
г) технологічний інструмент;	4) Відносяться до непрямих витрат;
д) електроенергія технологічного призначення ;	5) Відносяться до змінних витрат;
е) електроенергія на освітлення;	6) Відносяться до постійних витрат.
ж) зарплата виробничих робітників на відрядних роботах;	
з) зарплата виробничих робітників на почасовій оплаті;	
і) зарплата управлінського та обслуговуючого персоналу цехів;	
ї) зарплата спеціалістів заводоуправління;	
к) амортизація устаткування і будівель цехів;	
л) амортизація загальнозаводських приміщень;	
м) реклама;	
н) комісійні виплати, пов'язані з реалізацією продукції, % від обсягу продажу.	

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Завдання 3

Маємо наступні дані про інвестиційну діяльність підприємства.

Підприємство «Вемма» має долю у капіталі асоційованого підприємства «Рама» – 35%, а дочірнього підприємства «Успіх» – 55%. Сума отриманого підприємством за звітний період збитку від інвестиційної діяльності склала: підприємство «Рама» – 40 000 грн., підприємство «Успіх» – 500 000 грн.

Необхідно розрахувати обсяг втрат підприємства «Вемма» від участі в капіталі інших підприємств. Проаналізувати існуючий порядок обліку втрат від зменшення вартості інвестицій (облік яких здійснюється за методом участі в капіталі), що виникли в процесі інвестиційної діяльності.

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. Пояснити, в чому полягає тотожність або відмінність категорій «витрати» та «затрати».
2. Перелічити існуючі вимоги до визнання витрат діяльності підприємства.
3. Назвати основні класифікаційні ознаки групування витрат.
4. Навести визначення терміну «елемент витрат».
5. Розкрити зміст прийнятої класифікації витрат за економічними елементами та рахунки бухгалтерського обліку для їх обліковування.
6. Пояснити необхідність застосування групування витрат за статтями калькуляції та порядок їх обліку.
7. Охарактеризувати порядок розкриття інформації про витрати в облікових регістрах і фінансовій звітності.

Рекомендовані літературні джерела

Основні: 2; 7; 9; 15; 17; 21-22; 26-28; 32; 36-37. Додаткові: 1; 4-6; 8; 12; 19; 22.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №10 ДО ТЕМИ №10 «ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА КАЛЬКУЛЯЦІЯ. КАЛЬКУЛЮВАННЯ ВИТРАТ. СОБІВАРТІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ СКЛАДОВІ. ОБЛІК ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТІСТІ ПРОДУКЦІЇ»

Мета заняття – дослідити сутність та порядок визначення витрат виробництва і реалізації. Вивчити економічну сутність категорії «метод калькулювання», а також призначення та умови застосування калькулювання собівартості продукції.

Порядок виконання:

- ознайомитися із визначенням «витрати виробництва і реалізації»;
- проаналізувати співвідношення категорій «собівартість продукції, робіт, послуг» та «витрати виробництва і реалізації»;
- обґрунтувати необхідність застосування підприємствами різних методів калькулювання собівартості;
- вивчити сутність категорії «калькулювання собівартості продукції»;
- дослідити механізм вибору об'єктів калькулювання (витрат) або калькуляційної одиниці.

Завдання 1

За даними Звіту про фінансові результати у 1 кварталі 2010 р. сума адміністративних витрат підприємства «Міраж» становила 1 400 грн та включала наступні статі витрат:

- сума амортизації необоротних активів загальногосподарського користування – 200 грн.;
- витрати на службові відрядження загальногосподарського персоналу – 50 грн.;
- сплачена орендодавцю сума витрат за операційну оренду приміщення загальногосподарського користування за наступний квартал – 400 грн.;
- витрати за надані, але не оплачені підприємством послуги за аудиторську перевірку діяльності за минулий рік – 300 грн.;
- плата за користування короткостроковим кредитом банку – 100 грн.;
- сплачена передплата на періодичні бухгалтерські видання на наступний квартал – 200 грн.;
- витрати на зв'язок – 150 грн.

Необхідно обґрунтувати, вірно чи ні визначено суму адміністративних витрат підприємства відповідно до діючих Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Завдання 2

Підприємством «Інтелеком» під час розрахунку виробничої собівартості продукції були включені наступні витрати:

- 1) вартість матеріалів, витрачених на виробництво продукції – 19 000 грн.;
- 2) вартість матеріалів, витрачених на пакування виробленої продукції – 800 грн.;
- 3) нарахована заробітна плата працівникам, які зайняті виробництвом продукції – 17 000 грн.;
- 4) нарахована заробітна плата торговим агентам – 2 000 грн.;
- 5) проведені відрахування до Пенсійного фонду та на соціальні заходи від заробітної плати працівників, перелічених в п.п.3-4, – 7400 грн.;
- б) амортизація основних засобів, які використовуються для виробництва продукції, – 3 000 грн.;
- 7) амортизація приміщення цеху – 1 500 грн.;
- 8) амортизація програмного бухгалтерського забезпечення – 200 грн.;
- 9) собівартість остаточно забракованої продукції – 100 грн.;
- 10) плата за оренду приміщення складу – 1 700 грн.;
- 11) витрати на опалення та освітлення приміщення складу – 600 грн.

Таким чином, виробнича собівартість продукції підприємства «Інтелеком» буде складати:

- а) 48 260 грн
- б) 50 260 грн
- в) 53 200 грн;
- г) 54 300 грн.

Завдання 3 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 3.1

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «_____ – це вартісна оцінка природних ресурсів, сировини, матеріалів, пального, енергії, основних виробничих фондів, трудових ресурсів, що використовуються в процесі виробництва продукції та її реалізації».

Тест-завдання 3.2

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «_____ являє собою визначення розміру витрат в грошовій формі на виробництво одиниці визначеного виду робіт (послуг) за окремими видами витрат».

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. В чому полягає сутність витрат виробництва і реалізації.
2. Чи є тотожними терміни «собівартість продукції, робіт, послуг» та «витрати виробництва і реалізації».
3. Обґрунтуйте, задля яких цілей підприємства використовують методи калькулювання собівартості.
4. Сформулюйте сутність категорії «калькулювання собівартості продукції».
5. Які види калькуляцій собівартості складаються під час калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг).
6. Яке роль відіграє в процесі розрахунку собівартості процес вибору об'єктів калькулювання (витрат) або калькуляційної одиниці.
7. Перелічить діючі в Україні методи обліку витрат на виробництво та калькулювання собівартості продукції.

Рекомендовані літературні джерела:

Основні: 1-2; 7; 9; 15; 17; 21-22; 26-28; 32; 36-37. *Додаткові:* 1; 4-6; 8; 12; 19; 22.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ №11 ДО ТЕМИ №11 «ОБЛІК ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПО ЦЕНТРАХ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ»

Мета заняття – сутність концепції центрів відповідальності та визначення фінансових результатів за ними.

Порядок виконання:

- проаналізувати організаційні засади сутність, актуальність ведення управлінського обліку;
- вивчити термінологічні визначення концепції центрів відповідальності;
- дослідити тотожні риси та відмінності основних центрів відповідальності;
- розкрити сутність центру витрат та особливостей його будови;
- проаналізувати характеристику центру доходів;
- висвітлити зміст центру прибутку;
- з'ясувати організаційні моменти створення центру інвестицій;
- визначити призначення та необхідність складання звітів центрів відповідальності.

Завдання 1 – Дати відповідь на наступні тест-завдання

Тест-завдання 1.1

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 2	якщо правильне тільки 2, 4	якщо правильне тільки 3, 4	якщо правильне тільки 2, 3	якщо усе правильне

Мета управлінського обліку:

1. Створення достовірної облікової інформації з метою формування достовірної фінансової, податкової, статистичної звітності для прийняття на її основі управлінських рішень.
2. Забезпечити управлінський апарат інформацією, що використовується для планування.
3. Відображення дій або подій, які ведуть до змін у фінансовому стані підприємства.
4. Забезпечити управлінський апарат інформацією, що використовується для управління та контролю за діяльністю підприємства.

Тест-завдання 1.2

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:
Зміст центрів відповідальності.

Група «А»:	Група «Б»:
а) центр виявлення, виміру, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання й передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень; б) центр безперервного, суцільного, документально обґрунтованого й взаємозалежного відображення господарських засобів підприємства; в) структурний підрозділ організації, що повністю контролює ті чи інші аспекти господарської діяльності підприємства, а його керівник (менеджер) самостійно приймає управлінські рішення в рамках даних аспектів та несе відповідальність за результати діяльності підрозділу.	1) Представляє собою центр відповідальності; 2) Не є центром відповідальності.

Спосіб відображення відповіді може мати наступний вигляд: 1) – а), в); 2) – б) і т.д.

Тест-завдання 1.3

Доповнити твердження, вписавши назву економічної категорії у відповідному відмінку: «Центри відповідальності залежно від обсягу повноважень і відповідальності менеджерів (керівників) включають в себе: центри _____, центри _____, центри _____ та центри _____».

Тест-завдання 1.4

Знайдіть декілька правильних відповідей із запропонованого переліку.

Центри витрат – це:

- а) центр відповідальності, менеджер якого відповідає за отримання доходів, але не несе відповідальності за витрати;
- б) підрозділ всередині підприємства;
- в) центр безперервного, суцільного, документально обґрунтованого й взаємозалежного відображення господарських засобів підприємства;
- г) керівник даного підрозділу відповідає тільки за виробничі витрати;
- д) система управлінського обліку даного підрозділу націлена на вимірювання і фіксацію витрат з метою спостереження, контролю і управління витратами виробничих ресурсів, а також оцінки їх використання.

Тест-завдання 1.5

Знайдіть відповідність компонентів групи «А» компонентам групи «Б»:

Зміст центру прибутку.

Група «А»:	Група «Б»:
а) центр відповідальності, менеджер якого відповідає за отримання доходів, але не несе відповідальності за витрати; б) це підрозділ, керівник якого відповідає одночасно за доходи (виручку) і витрати свого підрозділу, а також не тільки ухвалює рішення про кількість споживаних ресурсів і розмір очікуваної виручки, але й контролює виконання затверджених показників; в) центр виявлення, виміру, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання й передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень.	1) Являє собою сутність центру прибутку; 2) Не відображає сутність центру прибутку.

Тест-завдання 1.6

На наведене запитання обрати одну з перелічених нижче букв, у якій містяться правильні відповіді.

А	Б	В	Г	Д
якщо правильне тільки 1, 3, 5	якщо правильне тільки 1, 2, 4	якщо правильне тільки 3, 5, 6	якщо правильне тільки 2, 4, 6	якщо усе правильне

Характеристика центрів інвестицій:

1. Менеджери даних сегментів стежать за ефективністю використання інвестованих у них (ними) засобів.
2. Представляють собою центри виявлення, виміру, реєстрації, нагромадження, узагальнення, зберігання й передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень.
3. Представляють собою сегменти підприємства.
4. Керівник даних центрів відповідає одночасно за доходи (виручку) і витрати свого підрозділу, а також не тільки ухвалює рішення про кількість споживаних ресурсів і розмір очікуваної виручки, але й контролює виконання затверджених показників
5. Менеджери даних сегментів контролюють не тільки витрати і доходи своїх підрозділів.
6. Призначені для спостереження й контролю над окремими операціями й процесами на найважливіших ділянках господарської діяльності з метою управління ними по мірі їх здійснення.

Питання для самоперевірки та контролю засвоєння знань:

1. Обґрунтуйте, чому виникла необхідність розвитку окремого напрямку обліку – управлінського обліку.
2. В чому полягає головна мета управлінського обліку.
3. Хто виступив засновником концепції центрів відповідальності. Наведіть прізвища вітчизняних та зарубіжних дослідників та фахівців у галузі теорії центрів відповідальності.
4. Сформулюйте визначення терміну «центр відповідальності». Обґрунтуйте переваги застосування даних центрів.

Рекомендовані літературні джерела:

Основні: 16; 33; 39-40. *Додаткові:* 1; 14-15.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Конституція України: офіц. текст: [прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996р. із змінами, внесеними Законом України від 8 грудня 2004р.: станом на 1 січня 2006р.]. – К.: Мін.-во Юстиції України, 2006. – 124с.
2. Податковий Кодекс України: [закон України: офіц. текст: за станом на 2 грудня 2010р. із змінами, внесеними Законом України від 23 грудня 2010р.] // *Голос України*. – 2010. – №№229-230 (4979—4980). – С.4-62.
3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: [закон України: офіц. текст: за станом на 16 липня 1999р. із змінами, внесеними Законом України від 9 лютого 2006р.] // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2006. – №46. – ст.391.
4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: [закон України: офіц. текст: за станом на 08 липня 2010р.] // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2011, №2-3, ст.11.
5. Кодекс законів про працю України: [закон України: офіц. текст: за станом 12 жовтня 1971р. із змінами, внесеними Законом України від 3 лютого 2011р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=322-08>
6. Про оплату праці: [закон України: офіц. текст: за станом на 24 березня 1995р. із змінами, внесеними Законом України від 23 вересня 2010р.] // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2011. – №6. – ст.44.
7. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/psbu1/>.
8. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №2 «Баланс»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0396-99>.
9. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №3 «Звіт про фінансові результати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 24 вересня 2010р. №1085 // *Офіційний вісник України*. – 1999. – №25. – С.343.
10. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №4 «Звіт про рух грошових коштів»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 10.06.2010р. №382. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0398-99&c=1#Public>.
11. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №5 «Звіт про власний капітал»: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №87 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0399-99&c=1#Public>.
12. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №7 «Основні засоби»: наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000р. №92 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0399-99&c=1#Public>.
13. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999р. №246 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 листопада 2002р. №989. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO9.aspx>.
14. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08 жовтня 1999р. №237 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 19 грудня 2006р. № 1213. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99>.
15. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №11 «Зобов'язання»: наказ Міністерства фінансів України від 31.01.00р. №20 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0399-99&c=1#Public>.
16. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №12 «Фінансові інвестиції»: наказ Міністерства фінансів України від 26 квітня 2000р. №91 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України

від 23 травня 2003р. №363. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0284-00>.

17. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №15 «Дохід»: наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999р. №290 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0860-99>.

18. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999р. №318 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009р. №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0027-00>.

19. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №24 «Прибуток на акцію»: наказ Міністерства фінансів України від 16 липня 2001р. №344 // Офіційний вісник України. – 2001. – №31. – С.410. – Ст.1444.

20. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №26 «Виплати працівникам»: наказ Міністерства фінансів України від 28 жовтня 2003р. №601 // Офіційний вісник України. – 2003. – №46. – С.148. – Ст.2408.

21. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність»: наказ Міністерства фінансів України від 07 листопада 2003р. №617 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 05 березня 2008р. №353. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z1054-03&c=1#Files>.

22. Положення (Стандарт) бухгалтерського обліку №28 «Зменшення корисності активів»: наказ Міністерства фінансів України від 24 грудня 2004р. №817 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 11 грудня 2006р. № 1176. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0035-05&c=1#Public>.

23. Положення бухгалтерського обліку №32 «Інвестиційна нерухомість»: наказ Міністерства фінансів України від 02 липня 2007р. №779 // Офіційний вісник. – 2007. – №52. – С.247. – Ст.2151.

24. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24 травня 1995р. №88 817 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 08 листопада 2010р. №1327. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0168-95&c=1#Public>.

25. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій: наказ Міністерства фінансів України від 31 березня 1999р. №291 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009 № 1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0893-99&c=1#Public>.

26. Інструкція про інвентаризацію основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів та розрахунків: наказ Міністерства фінансів України від 11 серпня 1994р. №69 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 05 серпня 2010р. №832. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0202-94>.

27. Інструкція про порядок визначення розмірів збитку від розкрадань, нестачі, знищення матеріальних цінностей: наказ Міністерства фінансів України від 22 січня 1996р. №116 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 16 грудня 2009р. №1393. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=26&ArtID=316>.

28. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів: наказ Міністерства фінансів України від 10 січня 2007р. №2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish>.

29. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 30 вересня 2003р. №561 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 2008р. №498. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish>.

30. Перелік видів діяльності, за якими складається зведена фінансова звітність: наказ Міністерства фінансів України від 24 лютого 2000р. №37 // Офіційний вісник України. – 2000. – №11. – С.294. – Ст.440.

31. Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку та визнання такими, що втратили чинність, наказів Міністерства: наказ Міністерства фінансів України від 24 вересня 2010р. №1085 // Офіційний вісник України. – 2010. – №82. – С.117. – Ст.2903.

32. Про затвердження Методичних рекомендацій із застосування регістрів бухгалтерського обліку: наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2000р. №356 // Бухгалтерський облік і аудит. – 2001. – №1. – С.54.

33. Про кореспонденцію рахунків: наказ Міністерства фінансів України від 28 березня 2001р. №143 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 10.06.2005 №460. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0335-01&c=1#Public>.

34. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: постанова Національного банку України від 21 січня 2004р. №22 із змінами, внесеними постановою Національного банку України від 15 травня 2009р. №296. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0377-04&c=1#Public>.

35. Про Примітки до річної фінансової звітності: наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 2000р. №302 із змінами, внесеними Наказом Міністерства фінансів України від 25 вересня 2009 року №1125. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/REG5125.html.

36. Порядок надання фінансової звітності: постанова Кабінету міністрів України від 28 лютого 2000р. №419 із змінами, внесеними постановою Кабінету міністрів України від 29.09.2010 № 879. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=419-2000>.

37. Бабіч В. В. Фінансовий облік (облік активів): навч. посібник / В. В. Бабіч, С. В.Сагова. – К.: КНЕУ, 2006. – 282с.

38. Бухгалтерський облік: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Л. Г. Ловінська, Л. В. Жилкіна, О. М. Голенко та ін. – К.: КНЕУ, 2002. – 370с.

39. Гордієнко Н. І. Фінансовий облік: навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни / Н. І. Гордієнко. – Харків: ХНАМГ, 2004. – 156с.

40. Грабова Н. М. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: навч. посібник / Н. М. Грабова, Ю. Г. Кривоносов. – К.: «АСК», 2006. – 416с.

41. Кужельний М. В. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / М. В. Кужельний, В. Г. Лінник – К.: КНЕУ, 2001.

42. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку: коментарі / за ред. Я. Кавторєва. – Х.: Фактор, 2008. – 1328с.

43. Свідерський Є. І. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посібник / Є. І. Свідерський – К.: КНЕУ, 2004. – 233с.

44. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / О. І. Васюта-Беркут, Г. Ф. Шепітько, Н. О. Ромашевська; за заг. ред. В.Б. Захожая. – 2-ге вид., стереотип. – К.: МАУП, 2003. – 176с.

45. Управлінський облік: стисло і доступно/ Івакіна І. – Х.: Фактор, 2009. – 320с.

46. Управленческие затраты на предприятии: Учебник / В. Г. Лебедев, Т. Г. Дроздова, В. П. Кустарев и др.; Под общ. ред. Г. А. Красохина – СПб.: Изд. дом «Бизнес-пресса», 2000. – 247с.

49. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В. Г. Швець. – К.: Знання, 2004.– 447с.

Додаткова література:

1. Балченко З. А. Бухгалтерський облік в туризмі і готелях України: навчальний посібник Київського університету туризму, економіки і права (КУТЕП) / З. А. Балченко. – К.:КУТЕП, 2006. – 232с.

2. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / М. Т. Білуха. – К., 2000. – 692с.

3. Бутинець Ф. Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник для вузів / Ф. Ф. Бутинець. – Житомир: ЖІТІ, 2000. – 640с.

4. Бухгалтерський облік в документах: навч. посібник під редакцією Л. М. Чернелєвського, 2-ге вид., переробл. і доп. – К.: Кондор, 2007. – 430с.

5. Грабова Н. М. Бухгалтерський облік на виробничих і торгівельних підприємствах / Н. М. Грабова, В. М. Добровський. – К.: «АСК», 2000. – 624с.

6. Грачёва Р. Е. Энциклопедия бухгалтерского учёта / Р. Е. Грачёва. – К.: Галицкие Контракты, 2004. – 832с.

7. Завгородній А. Г. Бухгалтерський облік: Основи теорії та практики: навч. посібник / А. Г. Завгородній, Г. О. Партин. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2004. – 377с.

8. Космина Р. М. Бухгалтерський облік: навч. посібник / Р. М. Космина. – К.: Вища школа, 2003. – 174с.

9. Зубілевич С. Я. Посібник з бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності підприємствами України (За національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку): посібник / С. Я. Зубілевич, І. Ю. Кравченко, О. О. Прокопенко, Д. Г. Школьніков, Н. С. Юрєвич. – 3 вид., перероб. та доп. – Київ, 2002. – 500с.

10. Михайлов М. Г. Бухгалтерський облік (теорія): навч. посібник / М. Г. Михайлов, А. І. Глушаченко, В. П. Гончар, Г. А. Болмат. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 248с.

11. Пачолі Л. Трактат о счетах и записях; под ред. Я. В. Соколова / Л. Пачолі. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 368с.

12. Сердюк В. Н. Бухгалтерский учет: учебное пособие / В. Н. Сердюк. – 7-е изд., изм. и доп. – Донецк: Норд-ПРЕСС, 2006. – 490с.
13. Сопко В. В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посібник / В. В. Сопко. – К.: КНЕУ, 2006. – 526с.
14. Управленческий учет / под ред. А. Д. Шеремета. – М.: ВБ «ФБК ПРЕСС», 2000. – 512 с.
15. Управленческий учет: официальная технология СИМА. / Пер. с англ. О. Е. Николаевой, Т. В. Шишкиной. – М.: ИД ФБК-ПРЕСС, 2004. – 323с.
16. Шарманська В. М. Первинна документація і реєстри бухгалтерського обліку: навч. посібник / В. М. Шарманська. – К.: Знання, 2003. – 269с.

Интернет-ресурси

17. Сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
18. Сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>.
19. Сайт журналу «Баланс» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.balance.dp.ua>.
20. Сайт журналу «Бухгалтер» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.buhgalter.kharkov.com>.
21. Сайт газети «Все про бухгалтерський облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.voby.com.ua>.
22. Сайт журналу «Дебет-Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dtk.com.ua>.
23. Сайт журналу «Податки і бухгалтерській облік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.factor.kharkov.com>.
24. Сайт газети «Урядовий кур'єр» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukcc.com.kiev.ua>.

**ПЛАН РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ
АКТИВІВ, КАПІТАЛУ, ЗОБОВ'ЯЗАНЬ І ГОСПОДАРСЬКИХ
ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ І ОРГАНІЗАЦІЙ**

Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)		Субрахунки (рахунки другого порядку)		Сфера застосування	Характер – активний (А) або пасивний (П)
Код	Назва	Код	Назва		
1	2	3	4	5	6
Клас 1. Необоротні активи					
10	Основні засоби	101	Земельні ділянки	усі види діяльності	А
		102	Капітальні витрати на поліпшення земель		
		103	Будинки та споруди		
		104	Машини та обладнання		
		105	Транспортні засоби		
		106	Інструменти, прилади та інвентар		
		107	Робоча і продуктивна худоба		
		108	Багаторічні насадження		
		109	Інші основні засоби		
11	Інші необоротні матеріальні активи	111	Бібліотечні фонди	усі види діяльності	А
		112	Малоцінні необоротні матеріальні активи		
		113	Тимчасові (нетитульні) споруди		
		114	Природні ресурси		
		115	Інвентарна тара		
		116	Предмети прокату		
		117	Інші необоротні матеріальні активи		
12	Нематеріальні активи	121	Права користування природними ресурсами	усі види діяльності	А
		122	Права користування майном		
		123	Права на знаки для товарів і послуг		
		124	Права на об'єкти промислової вартості		
		125	Авторські та суміжні з ними права		
		126	Виключено		
		127	Інші нематеріальні активи		

1	2	3	4	5	6
13	Знос (амортизація) необоротних активів	131	Знос основних засобів	усі види діяльності	П
		132	Знос інших необоротних матеріальних активів		
		133	Накопичена амортизація нематеріальних активів		
14	Довготермінові фінансові інвестиції	141	Інвестиції пов'язаним сторонам за методом обліку участі в капіталі	усі види діяльності	А
		142	Інші інвестиції пов'язаним сторонам		
		143	Інвестиції непов'язаним сторонам		
15	Капітальні інвестиції	151	Капітальне будівництво	усі види діяльності	А
		152	Придбання (виготовлення) основних засобів		
		153	Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів		
		154	Придбання (створення) нематеріальних активів		
		155	Формування основного стада		
16	Довготермінова дебіторська заборгованість	161	Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду	усі види діяльності	А
		162	Довгострокові векселі одержав		
		163	Інша дебіторська заборгованість		
17	Відстрочені податкові активи		За видами відстрочених податкових активів	усі види діяльності	А
18	Інші необоротні активи		За видами активів	усі види діяльності	А
19	Гудвіл при придбанні		За видами об'єктів інвестування	усі види діяльності	П
		191	Гудвіл		
		192	Негативний гудвіл		
Клас 2. Запаси					
20	Виробничі запаси	201	Сировина й матеріали	усі види діяльності	А
		202	Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби		
		203	Паливо		
		204	Тара й тарні матеріали		
		205	Будівельні матеріали		
		206	Матеріали, передані в переробку		
		207	Запасні частини		

1	2	3	4	5	6
		208	Матеріали сільськогосподарського призначення		
		209	Інші матеріали		
21	Тварини на вирощуванні та відгодівлі	211	Молодняк тварин на вирощуванні	Сільське господарство, підприємства інших галузей з підсобним сільськогосподарським виробництвом	А
		212	Тварини на відгодівлі		
		213	Птиця		
		214	Звірі		
		215	Кролі		
		216	Сім'ї бджіл		
		217	Доросла худоба, що вибракувана з основного стада		
		218	Худоба, що прийнята від населення для реалізації		
22	Малоцінні та швидкозношувані предмети		За видами предметів	усі види діяльності	А
23	Виробництво		За видами виробництв	усі види діяльності	А
24	Брак у виробництві		За видами продукції	галузі матеріального виробництва	А
25	Напівфабрикати		За видами напівфабрикатів	промисловість	А
26	Готова продукція		За видами готової продукції	промисловість, сільське господарство тощо	А

1	2	3	4	5	6
27	Продукція сільськогосподарсько-го виробництва		За видами продукції	сільське господарство, підприємства інших галузей з підсобним сільськогосподарським виробництвом	А
28	Товари	281	Товари на складі	усі види діяльності	А
		282	Товари в торгівлі		
		283	Товари на комісії		
		284	Тара під товарами		
		285	Торгова націнка		
		286	необоротні активи утримувані для продажу		П
29	...				
Клас 3. Кошти, розрахунки та інші активи					
30	Каса	301	Каса в національній валюті	усі види діяльності	А
		302	Каса в іноземній валюті		
31	Рахунки в банках	311	Поточні рахунки в національній валюті	усі види діяльності	А
		312	Поточні рахунки в іноземній валюті		
		313	Інші рахунки в банку в національній валюті		
		314	Інші рахунки в банку в іноземній валюті		
32	...				
33	Інші кошти	331	Грошові документи в національній валюті	усі види діяльності	А
		332	Грошові документи в іноземній валюті		
		333	Грошові кошти в дорозі в національній валюті		
		334	Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті		

1	2	3	4	5	6
34	Короткотермінові векселі одержані	341	Короткотермінові векселі, одержані в національній валюті	усі види діяльності	А
		342	Короткотермінові векселі, одержані в іноземній валюті		
35	Поточні фінансові інвестиції	351	Еквіваленти грошових коштів	усі види діяльності	А
		352	Інші поточні фінансові інвестиції		
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	361	Розрахунки з вітчизняними покупцями	усі види діяльності	А
		362	Розрахунки з іноземними покупцями		
		363	Розрахунки з учасниками ПФГ		
37	Розрахунки з різними дебіторами	371	Розрахунки за виданими авансами	усі види діяльності	А
		372	Розрахунки з підзвітними особами		
		373	Розрахунки за нарахованими доходами		
		374	Розрахунки за претензіями		
		375	Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків		
		376	Розрахунки за позиками членами кредитних спілок		
		377	Розрахунки з іншими дебіторами		
38	Резерв сумнівних боргів		За дебіторами	усі види діяльності	П
39	Витрати майбутніх періодів		За видами витрат	усі види діяльності	А
Клас 4. Власний капітал та забезпечення зобов'язань					
40	Статутний капітал		За видами капіталу	усі види діяльності	П
41	Пайовий капітал		За видами капіталу	кооперативні організації, кредитні спілки	П

1	2	3	4	5	6
42	Додатковий капітал	421	Емісійний дохід	усі види діяльності	П
		422	Інший вкладений капітал		
		423	Дооцінка активів		
		424	Безоплатно одержані необоротні активи		
		425	Інший додатковий капітал		
43	Резервний капітал		За видами капіталу	усі види діяльності	П
44	Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)	441	Прибуток нерозподілений	усі види діяльності	П
		442	Непокриті збитки	усі види діяльності	А
		443	Прибуток, використаний у звітному періоді	усі види діяльності	А
45	Вилучений капітал	451	Вилучені акції	усі види діяльності	А
		452	Вилучені вклади й паї		
		453	Інший вилучений капітал		
46	Неоплачений капітал		За видами капіталу	усі види діяльності	А
47	Забезпечення майбутніх витрат і платежів	471	Забезпечення виплат відпусток	усі види діяльності	П
		472	Додаткове пенсійне забезпечення		
		473	Забезпечення гарантійних зобов'язань		
		474	Забезпечення інших витрат і платежів		
48	Цільове фінансування і цільові надходження		За об'єктами фінансування	усі види діяльності	П
49	Страхові резерви	491	Технічні резерви	страхова діяльність	П
		492	Резерви зі страхування		
		493	Частка перестраховиків у технічних резервах		
		494	Частка перестраховиків у резервах зі страхування життя		
		495	Результат зміни технічних резервів		
		496	Результат зміни резервів із страхування життя		

1	2	3	4	5	6
Клас 5. Довготермінові зобов'язання					
50	Довготермінові позики	501	Довготермінові кредити банків у національній валюті	усі види діяльності	П
		502	Довготермінові кредити банків в іноземній валюті		
		503	Відстрочені довготермінові кредити банків у національній валюті		
		504	Відстрочені довготермінові кредити банків в іноземній валюті		
		505	Інші довготермінові позики в національній валюті		
		506	Інші довготермінові позики в іноземній валюті		
51	Довготермінові векселі видані	511	Довготермінові векселі, видані в національній валюті	усі види діяльності	П
		512	Довготермінові векселі, видані в іноземній валюті		
52	Довготермінові зобов'язання за облігаціями	521	Зобов'язання за облігаціями	усі види діяльності	П
		522	Премія за випущеними облігаціями		
		523	Дисконт за випущеними облігаціями		
53	Довготермінові зобов'язання з оренди	531	Зобов'язання з фінансової оренди	усі види діяльності	П
		532	Зобов'язання з оренди цілісних майнових комплексів		
54	Відстрочені податкові зобов'язання		За видами зобов'язань	усі види діяльності	П
55	Інші довготермінові зобов'язання		За видами зобов'язань	усі види діяльності	П
56					
57					
58					
59					

1	2	3	4	5	6
Клас 6. Поточні зобов'язання					
60	Короткотермінові позики	601	Короткотермінові кредити банків у національній валюті	усі види діяльності	П
		602	Короткотермінові кредити банків в іноземній валюті		
		603	Відстрочені короткотермінові кредити банків у національній валюті		
		604	Відстрочені короткотермінові кредити банків в іноземній валюті		
		605	Прострочені позики в національній валюті		
		606	Прострочені позики в іноземній валюті		
61	Поточна заборгованість за довготерміновими зобов'язаннями	611	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в національній валюті	усі види діяльності	П
		612	Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями в іноземній валюті		
62	Короткотермінові векселі видані	621	Короткотермінові векселі, видані в національній валюті	усі види діяльності	П
		622	Короткотермінові векселі, видані в іноземній валюті		
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	631	Розрахунки з вітчизняними постачальниками	усі види діяльності	П
		632	Розрахунки з іноземними постачальниками		
		633	Розрахунки з учасниками ПФГ		
64	Розрахунки за податками й платежами	641	Розрахунки за податками	усі види діяльності	П
		642	Розрахунки за обов'язковими платежами		
		643	Податкові зобов'язання		
		644	Податковий кредит		
65	Розрахунки за страхуванням	651	За пенсійним забезпеченням	усі види діяльності	П
		652	За соціальним страхуванням		
		653	За страхуванням на випадок безробіття		
		654	За індивідуальним страхуванням		
		655	За страхуванням майна		

1	2	3	4	5	6
66	Розрахунки з оплати праці	661	Розрахунки за заробітною платою	усі види діяльності	П
		662	Розрахунки з депонентами		
67	Розрахунки з учасниками	671	Розрахунки за нарахованими дивідендами	усі види діяльності	П
		672	Розрахунки за іншими виплатами		
68	Розрахунки за іншими операціями	681	Розрахунки за авансами одержаними	усі види діяльності	П
		682	Внутрішні розрахунки		А-П
		683	Внутрішньогосподарські розрахунки		А-П
		684	Розрахунки за нарахованими відсотками		П
		685	Розрахунки з іншими кредиторами		П
69	Доходи майбутніх періодів		За видами доходів	усі види діяльності	П
Клас 7. Доходи і результати діяльності					
70	Доходи від реалізації	701	Дохід від реалізації готової продукції	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку, залишків не мають
		702	Дохід від реалізації товарів		
		703	Дохід від реалізації робіт і послуг		
		704	Вирахування з доходу		
		705	Перестраховання		
71	Інший операційний дохід	711	Дохід від реалізації іноземної валюти	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку, залишків не мають
		712	Дохід від реалізації інших оборотних активів		
		713	Дохід від операційної оренди активів		
		714	Дохід від операційної курсової різниці		
		715	Одержані штрафи, пені, неустойки		
		716	Відшкодування раніше списаних активів		
		717	Дохід від списання кредиторської заборгованості		
		718	Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів		
		719	Інші доходи від операційної діяльності		

1	2	3	4	5	6
72	Дохід від участі в капіталі	721	Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку, залишків не мають
		722	Дохід від спільної діяльності		
		723	Дохід від інвестицій в дочірні підприємства		
73	Інші фінансові доходи	731	Дивіденди одержані	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку, залишків не мають
		732	Відсотки одержані		
		733	Інші доходи від фінансових операцій		
74	Інші доходи	741	Дохід від реалізації фінансових інвестицій	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку
		742	Дохід від реалізації необоротних активів		
		743	Дохід від реалізації майнових комплексів		
		744	Дохід від неопераційної курсової різниці		
		745	Дохід від безоплатно одержаних активів		
		746	Інші доходи від звичайної діяльності		
75	Надзвичайні доходи	751	Відшкодування збитків від надзвичайних подій	усі види діяльності	ведуться за принципом пасивного рахунку
		752	Інші надзвичайні доходи		
76	Страхові платежі		За видами страхування	страхова діяльність	ведуться за принципом пасивного рахунку

1	2	3	4	5	6
77	...				
78	...				
79	Фінансові результати	791	Результат операційної діяльності	усі види діяльності	співставляючий
		792	Результат фінансових операцій		
		793	Результат іншої звичайної діяльності		
		794	Результат надзвичайних подій		
Клас 8. Витрати за елементами					
80	Матеріальні витрати	801	Витрати сировини й матеріалів	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		802	Витрати купівельних напівфабрикатів та комплектуючих виробів		
		803	Витрати палива й енергії		
		804	Витрати тари й тарних матеріалів		
		805	Витрати будівельних матеріалів		
		806	Витрати запасних частин		
		807	Витрати матеріалів сільськогосподарського призначення		
		808	Витрати товарів		
		809	Інші матеріальні витрати		
81	Витрати на оплату праці	811	Виплати за окладами й тарифами	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		812	Премії та заохочення		
		813	Компенсаційні витрати		
		814	Оплата відпусток		
		815	Оплата іншого невідпрацьованого часу		
		816	Інші витрати на оплату праці		
82	Відрахування на соціальні заходи	821	Відрахування на пенсійне забезпечення	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		822	Відрахування на соціальне страхування		
		823	Страхування на випадок безробіття		
		824	Відрахування на індивідуальне страхування		
83	Амортизація	831	Амортизація основних засобів	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		832	Амортизація інших необоротних матеріальних активів		
		833	Амортизація нематеріальних активів		

1	2	3	4	5	6
84	Інші операційні витрати		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
85	Інші витрати		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
86	...				
87	...				
88	...				
89	...				
Клас 9. Витрати діяльності					
90	Собівартість реалізації	901	Собівартість реалізованої продукції	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		902	Собівартість реалізованих товарів		
		903	Собівартість реалізованих робіт і послуг		
		904	Страхові виплати		
91	Загальнови-робничі витрати		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
92	Адміністрати-вні витрати		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
93	Витрати на збут		За видами витрат	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку

1	2	3	4	5	6
94	Інші витрати операційної діяльності	941	Витрати на дослідження і розробки	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		942	Собівартість реалізованої іноземної валюти		
		943	Собівартість реалізованих виробничих запасів		
		944	Сумнівні та безнадійні борги		
		945	Втрати від операційної курсової різниці		
		946	Втрати від знецінення запасів		
		947	Нестачі і втрати від псування цінностей		
		948	Визнані штрафи, пені, неустойки		
		949	Інші витрати операційної діяльності		
95	Фінансові витрати	951	Відсотки за кредит	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		952	Інші фінансові витрати		
96	Втрати від участі в капіталі	961	Втрати від інвестицій в асоційовані підприємства	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		962	Втрати від спільної діяльності		
		963	Втрати від інвестицій у дочірні підприємства		
97	Інші витрати	971	Собівартість реалізованих фінансових інвестицій	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		972	Собівартість реалізованих необоротних активів		
		973	Собівартість реалізованих майнових комплексів		
		974	Втрати від неопераційних курсових різниць		
		975	Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій		
		976	Списання необоротних активів		
		977	Інші витрати звичайної діяльності		
		978	Виключено		
		979	Виключено		

1	2	3	4	5	6
98	Податок на прибуток	981	Податок на прибуток від звичайної діяльності	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		982	Податок на прибуток від надзвичайних подій		
99	Надзвичайні витрати	991	Втрати від стихійного лиха	усі види діяльності	ведуться за принципом активного рахунку
		992	Втрати від техногенних катастроф і аварій		
		993	Інші надзвичайні витрати		
Клас 0. Позабалансові рахунки					
01	Орендовані необоротні активи		За видами активів	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
02	Активи на відповідальному зберіганні	021	Устаткування, прийняте для монтажу	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
		022	Матеріали, прийняті для переробки		
		023	Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні		
		024	Товари, прийняті на комісію		
		025	Майно в довірчому управлінні		
03	Контракти зобов'язання		За видами зобов'язань	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом

1	2	3	4	5	6
04	Непередбачені активи й зобов'язання	041	Непередбачені активи	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
		042	Непередбачені зобов'язання		
05	Гарантії та забезпечення надані		За видами гарантій та забезпечень наданих	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
06	Гарантії та забезпечення отримані		За видами гарантій та забезпечень отриманих	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
07	Списані активи	071	Списана дебіторська заборгованість	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом
		072	Невідшкодовані нестачі, втрати від псування цінностей		
08	Бланки суворого обліку		За видами бланків	усі види діяльності	ведуться без застосування подвійного запису, за активним типом

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Світлична Вікторія Юріївна

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з курсу

«БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК»

(для студентів 3 курсу денної і заочної форм навчання
напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент» професійного
спрямування «Менеджмент організацій», спеціалізація
«Менеджмент готельно-курортного туристського сервісу»,
«Менеджмент організацій міського господарства»)

Відповідальний за випуск *Т. В. Момот*

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *Н. В. Зражевська*

Комп'ютерний набір *В. Ю. Світлична*

План 2011, поз. 365-М

Підп. до друку 17.03.2011 р.

Друк на ризографі.

Тираж 50 пр.

Формат 60×84/16

Ум. друк. арк. 3,0

Зам. № ____

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rektorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК № 4064 від 12.05.2011 р.